

XVI.

**Et Tingsvidne af 1527 vedrørende Helligånds Klostret
i Randers.**

Meddelt af cand. theol. *Oskar Andersen.*

Efterfølgende Tingsvidne, beroende hos Meddeleren, aftrykkes her, da det i flere Punkter kan tjene som Supplement til de Oplysninger, som Hr. Carl Neergaard har samlet og meddelt i 1ste Hefte af dette Bind angående Helligånds Klostret i Randers (jfr. S. 74 flg.).

Foruden den sproglige og personalhistoriske Interesse, som det gamle Brev kan have, indeholder det nemlig flere ej uvæsentlige historiske Oplysninger, som hidtil har været ukjendte for Bearbejderne af Randers Bys Historie. Som man vil se, drejer det sig om Salget af flere af Helligånds

Klostrets Bygninger og deriblandt dets Kapel. Heraf fremgår det da med tilforladelig Tydelighed, at nævnte Kloster ikke har savnet sin egen private Kirke, således som man tidligere almindelig har antaget det, jfr. Stadfeldt: Chorogr. & oekon. Beskr. over Randers S. 152 flg. og Traps • Danmark • V S. 511 (2 Udg.), hvilken Mening Neergaard nu tiltræder. Og selv om denne Kirke ikke har været stor og anseelig, så har den dog været et »Stenhus«, som den nyere Påtegning på Tingsvidnet udtrykkelig viser os.

Når nu Brødrene 1494 forpligter sig til at holde Messe i »St. Martini og vor Kirke«, så kan det efter vort Brev næppe »kun gælde én og samme Kirke«, men synes naturligt at måtte gælde både Mortens Kirke (som jo har stået i et vist Forhold til Klostret) og Klosterkapellet. Noget andet bliver det, at man senere hen, efterat Klosterkirken forlængst var nedlagt, overførte dennes Navn eller rettere Klostrets Navn på Mortenskirken, som i Randers Byes Wilchor og Artikler af 1609. Om der derimod i Frederik d. 1stes Brev til Randers af 1529 (Tilladelsen til at nedbryde vor Frues og St. Laurentii Sognekirker og i Stedet holde Sognekirke i Helligaands Kloster) er sigtet til det altså da afhændede Kapel, (jfr. at Neckelmann i sit Skrift om Randers på Grund af det Brev slutter sig til, at Klostret dog må have haft en særlig Kirke), må stå hen, ti Kapellet var jo da i Privatmands Eje. —

Hvad Grunden har været til dette Salg, om det skyldes Pengetrang eller Reformationens Indflydelse, ses ikke. Vi véd, at Klostrets pecuniære Omstændigheder vare meget uheldige, men at også dets Virksomhed allerede da må have lidt et Skår, synes at fremgå af, at flere af dets Bygninger ere gaaede over til privat Anvendelse. — Således omtales ét Hus, som »Anders Oluffsen udi bode, sydhen bøyen brende«. Af dette Udtryk lære vi også at kjende en stor Ildsvåde, som ellers ej findes omtalt (jfr. Traps Opregning af de Ildebrande, der ere overgaaede Byen). Det er vel så ved den, at vor Frues Kirke er bleven ødelagt (jfr. Brevet

af 1521). Da Randers allerede 1530 igen delvis ødelagdes af stor Ildebrand, har Forholdene vel været trange på den Tid såvel for Byen som for Helligåndsklostret.

Endnu skal blot tilføjes, at vort Brev nævner som Prior en Magister Niels. Han har hidtil været ukjendt. 1522 nævnes som Prior Jens Nielsen, men atter 1530 og 1532 nævnes en Jens Nielsen, første Gang som Prior, anden Gang som forhenværende Prior, nuværende Forstander. Det bliver imidlertid nu tvivlsomt, om det stadig er samme Mand, der er Tale om i disse Dokumenter, skjønt det vel er muligt.

Alle mendh thette breff seer eller høre lesse helsse wy Nielss Fersløff, bøyfoget i Randers paa Erick Erickssens vegne, Anders Bay, Niels Hammer borgemester ibidem, Lawriess Ibssen, Mychyld Seegalt oc Anders Scriffwere, bøymændh ibidem, ewingeligh met gudh oc kungøre wy wytterligh for alle met thette wort obne breff, at wor skeket for oss paa Randers bøytynggh thend mandagh nest effter sti Mauricii dagh anno dni mdxxxvii, oc for mange andhre flere danne mendh, som same dagh for^{ne} tynggh søckte, beskedhen mandh Søffren Keldssen, borgere ibidem, hwylchen ther lofflygh eskede, byddes, feck oc fremlede ytt fwlt oc æktt(?) tyngs vyttne aff viii trofaste danne mendh, saasum wor Anders Perssen, Lawriess Ibssen, Nielss Mwnckdrop, Per Anderssen, Jess Jenssen, Jens Bøcker, Powyld Spendh och Søffren Skræder. Hwylcke for^{ne} viii danne mendh alle samdirectelige wunde paa teres gode tro, syell oc rette sandhen, atti hørde oc soge same dag paa for^{ne} tynggh indhen alle liii stocke, at hederligh mandh mester Nielss, prior udi then halyandz closter ibidem, lofflyge oc i løyde solde, skøtte oc aldeles affhende fran seegh oc syne effterkomyndes prior oc brøre ibidem oc til for^{ne} Søffren Keldssen oc hanss sandh arffwyngge oc effterkomyndes alt then halyandz capell met thett stöcky jordh søynden op till lygyndes intyll thett hwss, som lylle Lass Kragebalff nw vdi boer, oc dysligeste skøtte hand hannum thett lylle hwss vesten kappellen lygyndes, som Anders Olyffzen vdi, bode sydhen bøyen brende, hwylcket for^{ne} stöcky

jordh met kapellet ther holder udi syn bredlighedt vdh till herstrædhen emellem Mette Hælllyssdotters hwss oc jordh, hwess syell gud nade, som Keld Lemer nw udi boor, oc saa søynder at till closterss hwss, som for^{ne} Lass Kragebalff nw vdi boer, vntaghen tagdrupwet, som Lass Kragebalff boer, trættten oc tywffwe alne yth kortyr oc tw fingerbreth. oc vdi syn længlighedh fran herstrædhen oc saa optill Lass Roszyngs hwss at søyendhen cappellet sex oc treysynss tywffwe alne, met alt teres rette tilhørelss, bredlighett och lenglighett, som thett nw forfwndhen er, oc som thy gamle breff ther opaa ydermere indeholder och vdwysser. Ther offwer kendes for^{ne} mester Nielss seegh oc syne effterkomyndes prior oc brø^r at haffwe opboren aff for^{ne} Søffren Keldssen for for^{ne} æyedom penyng, fææ, fwlt føylyst oc fwlt wer effther syn eghyn nøyge, vyllygh oc samtøcky. Ther offwer tylbanth for^{ne} mester Nielss seegh oc syne efftherkomyndes prior och brø^r at frie, frelsse, hemell oc fwlkommelige til at staa for^{ne} Søffren Keldssen oc hanss sandh arffwynghe oc efftherkomyndes then for^{ne} eyedoms eyendes, som forscreffwet stanner, for hwer mandz rette tiltall, som ther paa kandh talle met rette, vdhen for hwess hwspenge eller jordskyld, som ther bør aff at gaa met rette. Item ydermere ther offwer kendes for^{ne} mester Nielss seegh oc syne effterkomyndes prior oc brø^r inghyn ydermere lodh, dell eller rettyghett at haffue vdi forscreffne eyedom effther then dag i nogher honde made. Till vyttnesburt at saa er i sandhedh, henger jegh for^{ne} mester Nielss met meenygh brøryss vyllygh, jaa oc samtøcky myt oc conwenttes indzogle nædhen for thette breff hoos thy andher danne mendz indzogle, som tyll er screffwyn, ut supra dat.

Med senere Hånd: Leest paa Randers Byting Den 19 April 1680. Lest paa Randers Byting Den 30 May Anno 1680.

Udenpå: Søffren Keldssen skødebreff Med senere Hånd: Eydomms Breffwe på Stiennhusitt.